

CHƯƠNG IV BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG

Bài 58. SỬ DỤNG HỢP LÝ TÀI NGUYÊN THIÊN NHIÊN

Tài nguyên thiên nhiên là nguồn vật chất sơ khai được hình thành và tồn tại trong tự nhiên mà con người có thể sử dụng cho cuộc sống. Tài nguyên thiên nhiên không phải là vô tận, nếu không biết cách sử dụng hợp lý, nguồn tài nguyên thiên nhiên sẽ cạn kiệt nhanh chóng.

I – Các dạng tài nguyên thiên nhiên chủ yếu

Các dạng tài nguyên thiên nhiên chủ yếu là đất, nước, khoáng sản, năng lượng, sinh vật và rừng... Những dạng tài nguyên sau một thời gian sử dụng sẽ bị cạn kiệt gọi là *tài nguyên không tái sinh*. Những dạng tài nguyên khi sử dụng hợp lý sẽ có điều kiện phát triển phục hồi gọi là *tài nguyên tái sinh*. *Tài nguyên năng lượng vĩnh cửu* như năng lượng mặt trời, năng lượng gió, năng lượng nhiệt từ trong lòng Trái Đất... Đó là những nguồn năng lượng sạch, khi sử dụng không gây ô nhiễm môi trường.

▼ Chọn một hoặc một số nội dung thích hợp ở cột bên phải (kí hiệu bằng a, b, c...) ứng với mỗi loại tài nguyên ở cột bên trái (kí hiệu 1, 2, 3) và ghi vào cột “Ghi kết quả” ở bảng 58.1.

Bảng 58.1. Các dạng tài nguyên thiên nhiên

Dạng tài nguyên	Ghi kết quả	Các tài nguyên
1. Tài nguyên tái sinh		a) Khí đốt thiên nhiên b) Tài nguyên nước c) Tài nguyên đất
2. Tài nguyên không tái sinh		d) Năng lượng gió e) Dầu lửa g) Tài nguyên sinh vật h) Bức xạ mặt trời
3. Tài nguyên năng lượng vĩnh cửu		i) Than đá k) Năng lượng thủy triều l) Năng lượng suối nước nóng

Hiện nay, tài nguyên năng lượng vĩnh cửu đang được nghiên cứu sử dụng ngày càng nhiều, thay thế dần các dạng năng lượng đang bị cạn kiệt dần và cũng hạn chế được tình trạng ô nhiễm môi trường.

▼ *Hãy thực hiện các yêu cầu sau :*

– *Nêu tên các dạng tài nguyên không có khả năng tái sinh ở nước ta.*

– *Theo em, tài nguyên rừng là dạng tài nguyên không tái sinh hay tái sinh ? Vì sao ?*

II – Sử dụng hợp lí tài nguyên thiên nhiên

Sử dụng hợp lí tài nguyên thiên nhiên là hình thức sử dụng vừa đáp ứng nhu cầu sử dụng tài nguyên của xã hội hiện tại, vừa bảo đảm duy trì lâu dài các nguồn tài nguyên cho các thế hệ con cháu mai sau.

1. Sử dụng hợp lí tài nguyên đất

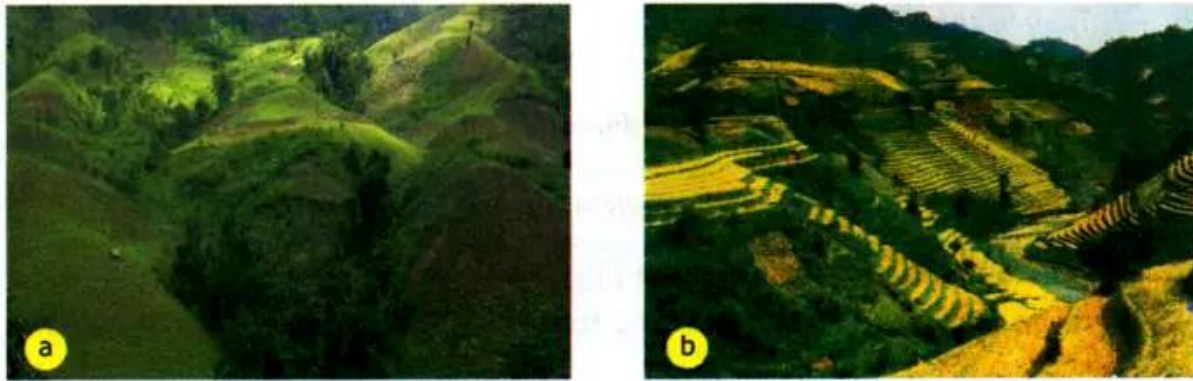
– Đất là môi trường để sản xuất lương thực, thực phẩm nuôi sống con người. Đất còn là nơi để xây nhà, các khu công nghiệp, làm đường giao thông... Sử dụng hợp lí tài nguyên đất là làm cho đất không bị thoái hoá. Ví dụ : các hoạt động chống xói mòn, chống khô hạn, chống nhiễm mặn... và nâng cao độ phì nhiêu của đất.

– Thực vật đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ đất (bảng 58.2).

▼ – *Hãy đánh dấu × vào ô trống phù hợp với nội dung trong bảng 58.2*

Bảng 58.2. Vai trò bảo vệ đất của thực vật

<i>Tình trạng của đất</i>	<i>Có thực vật bao phủ</i>	<i>Không có thực vật bao phủ</i>
Đất bị khô hạn		
Đất bị xói mòn		
Độ màu mỡ của đất tăng lên		

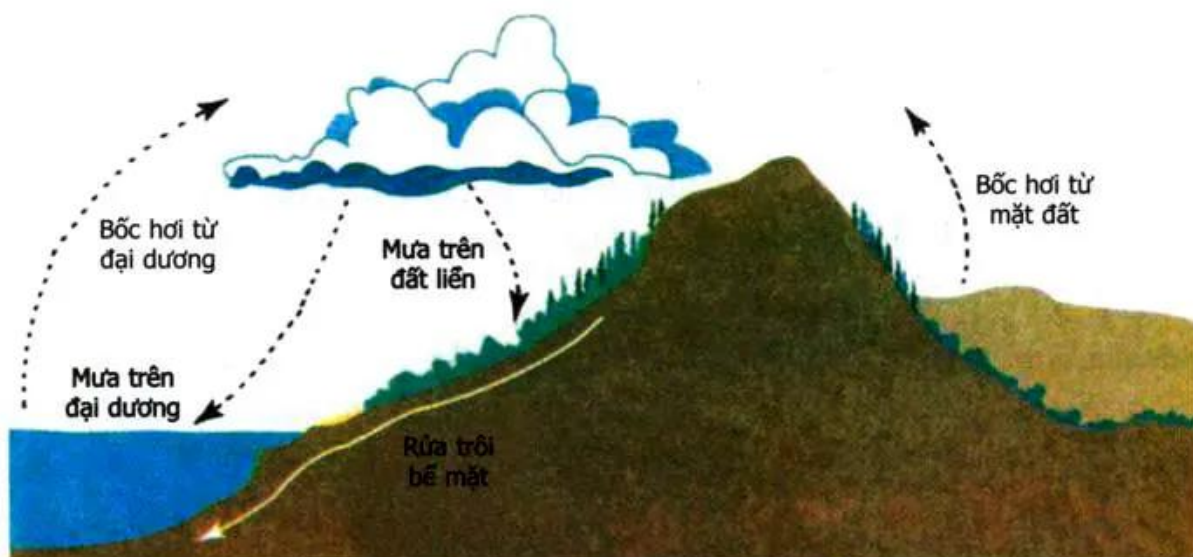

Hình 58.1. Đồi núi trọc (a) ; Trồng cây trên ruộng bậc thang góp phần chống xói mòn đất (b)

– Hãy giải thích vì sao trên vùng đất dốc, những nơi có thực vật bao phủ và làm ruộng bậc thang lại có thể góp phần chống xói mòn đất.

2. Sử dụng hợp lí tài nguyên nước

– Nước là nhu cầu không thể thiếu của mọi sinh vật trên Trái Đất. Tài nguyên nước là yếu tố quyết định chất lượng môi trường sống của con người. Nguồn tài nguyên nước hiện nay trên Trái Đất đang ngày một ít dần và bị ô nhiễm. Tài nguyên nước tái sinh theo chu trình nước của Trái Đất. Chúng ta biết cách sử dụng hợp lí nguồn tài nguyên nước là không làm ô nhiễm và cạn kiệt nguồn nước.

Hình 58.2. Chu trình nước trên Trái Đất

▼ – Hãy điền thêm vào bảng 58.3 những ví dụ về ô nhiễm nguồn nước và cách khắc phục.

Bảng 58.3. Nguyên nhân gây ô nhiễm nguồn nước và cách khắc phục

<i>Nguồn nước</i>	<i>Nguyên nhân gây ô nhiễm</i>	<i>Cách khắc phục</i>
Các sông, cống nước thải ở thành phố	Do dòng chảy bị tắc và do xả rác bần xuống sông	Khơi thông dòng chảy Không đổ rác thải xuống sông
- ...		
- ...		

– Hãy trả lời các câu hỏi sau :

+ Nếu bị thiếu nước sẽ có tác hại gì ?

+ Nêu hậu quả của việc sử dụng nguồn nước bị ô nhiễm.

+ Trồng rừng có tác dụng trong việc bảo vệ tài nguyên nước không ? Tại sao ?

3. Sử dụng hợp lý tài nguyên rừng

Rừng không những là nguồn cung cấp nhiều loại lâm sản quý như gỗ, củi, thuốc nhuộm, thuốc chữa bệnh..., mà còn giữ vai trò rất quan trọng như điều hoà khí hậu, góp phần ngăn chặn nạn lũ lụt, xói mòn đất... . Rừng là ngôi nhà chung của các loài động vật và vi sinh vật. Sinh vật rừng là nguồn gen quý giá, góp phần rất quan trọng trong việc giữ cân bằng sinh thái của Trái Đất.

Một phần lớn tài nguyên rừng đã bị khai thác kiệt quệ, diện tích rừng ngày càng thu hẹp. Điều đó đã ảnh hưởng xấu tới khí hậu của Trái Đất, đe dọa cuộc sống của con người và các sinh vật khác.

Sử dụng hợp lý tài nguyên rừng là phải kết hợp giữa khai thác có mức độ tài nguyên rừng với bảo vệ và trồng rừng. Thành lập các khu bảo tồn thiên nhiên, các vườn quốc gia... để bảo vệ các khu rừng quý đang có nguy cơ bị khai thác.

Việt Nam là nước có diện tích rừng lớn nhưng diện tích rừng ngày một giảm. Nhà nước Việt Nam đang rất tích cực tổ chức và động viên nhân dân trồng mới và bảo vệ các khu rừng còn tồn tại.

▼ *Hãy thực hiện các yêu cầu sau :*

- *Nêu hậu quả của việc chặt phá và đốt rừng.*
- *Em hãy kể tên một số khu rừng nổi tiếng của nước ta hiện đang được bảo vệ tốt. Theo em, chúng ta phải làm gì để bảo vệ các khu rừng đó ?*

Các dạng tài nguyên thiên nhiên chủ yếu gồm :

- *Tài nguyên không tái sinh (than đá, dầu lửa,...) là dạng tài nguyên sau một thời gian sử dụng sẽ bị cạn kiệt.*
- *Tài nguyên tái sinh là dạng tài nguyên khi sử dụng hợp lí sẽ có điều kiện phát triển phục hồi (tài nguyên sinh vật, đất, nước,...).*
- *Tài nguyên năng lượng vĩnh cửu (năng lượng mặt trời, gió, sóng, thủy triều,...) được nghiên cứu sử dụng ngày một nhiều, thay thế dần các dạng năng lượng đang bị cạn kiệt và hạn chế được tình trạng ô nhiễm môi trường.*

Tài nguyên thiên nhiên không phải là vô tận, chúng ta cần phải sử dụng một cách tiết kiệm và hợp lí, vừa đáp ứng nhu cầu sử dụng tài nguyên của xã hội hiện tại, vừa bảo đảm duy trì lâu dài các nguồn tài nguyên cho các thế hệ mai sau.

Bảo vệ rừng và cây xanh trên mặt đất sẽ có vai trò rất quan trọng trong việc bảo vệ đất, nước và các tài nguyên sinh vật khác.

C âu hỏi và bài tập

1. Tài nguyên không tái sinh và tài nguyên tái sinh khác nhau như thế nào ?
2. Vì sao phải sử dụng tiết kiệm và hợp lí nguồn tài nguyên thiên nhiên ?
3. Nguồn năng lượng như thế nào được gọi là nguồn năng lượng sạch ?
4. Sử dụng hợp lí nguồn tài nguyên rừng có ảnh hưởng như thế nào tới các tài nguyên khác (như tài nguyên đất và nước) ?